

Realizmus, liberalizmus és stratégiai versengés Az Amerikai Egyesült Államok nagystratégiája a Biden-adminisztráció idején

*Realism, Liberalism, and Strategic Competition.
The Grand Strategy of the United States
during the Biden Administration*

Fehér Zoltán

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2023.4.3

Összefoglaló: Az Egyesült Államok nagystratégiájában az elmúlt években végbement korrekció egyszerre köthető a két legutóbbi elnökhöz, Donald Trump-hoz és Joe Bidenhez. A Trump–Biden-féle nagystratégiai korrekció lényege, hogy lezárja az amerikai nagystratégia liberális korszakát, amelyben a nagyhatalmak közötti együttműködés, a globalizáció, valamint a katonai intervenciók domináltak. A két elnök az amerikai nagystratégia új, realista korszakát nyitotta meg, amelyben az Egyesült Államok végre felveszi a versenyt a stratégiai riválisaival. Ennek érdekében Washington a fő versenytárs, Kína miatt a nagystratégiája regionális fókuszának az indo-csendes-óceáni térség felé való elmozdításával, valamint az amerikai gazdaság versenyképességének a javításával igyekszik a globális erőegyensúlyban elfoglalt pozícióját megőrizni és erősíteni. Mindazonáltal Biden nagystratégiája szakít Trumpéval (és Obamáéval) abban, hogy míg az elődök ki kívánták vonni Amerikát a nemzetközi politika vezető szerepéből, a jelenlegi adminisztráció a minél aktívabb amerikai szerepvállalást ambicionálja a nemzetközi politikában, a multilaterális diplomáciában, a szövetségi kapcsolatokban, a liberális nemzetközi rend védelmében, továbbá a szabadság és az elnyomás közötti globális küzdelemben.

Kulcsszavak: Amerikai Egyesült Államok, nagystratégia, külpolitika, Donald Trump, Joe Biden, realizmus, liberalizmus

Abstract: *The transformation of U.S. grand strategy in recent years can be credited to both Presidents Donald Trump and Joe Biden. The essence of the Trump–Biden grand strategic adjustment is the ending of the liberal period in U.S. grand strategy, characterized by cooperation among major powers, globalization, and military interventions. Discontinuing that phase, Trump and Biden have opened a new, realist period in U.S. grand strategy, during which the United States has finally started competing with its strategic rivals in earnest. Washington seeks to maintain a favorable position in the global balance of power by shifting its grand strategy's regional focus toward the Indo-Pacific (due to China being its main*

strategic competitor) and by improving the competitiveness of the U.S. economy. Nevertheless, the Biden administration's grand strategy breaks with that of Trump (and Obama) over the positioning of the United States as the leading power shaping international politics: while the Obama and Trump administrations wished to withdraw Washington from such a central role, Biden and his team seek an ever more active and prominent role for the United States in international politics, in multilateral diplomacy, in its alliances and partnerships, in defending the liberal international order, and in the global struggle between freedom and tyranny.

Keywords: *United States of America, grand strategy, foreign policy, Donald Trump, Joe Biden, realism, liberalism*

A nemzetközi rendszer és az amerikai nagystratégia átalakulása az elmúlt évtizedekben

Az Amerikai Egyesült Államok nagystratégiája az elmúlt évtized során jelentős módosuláson ment keresztül, válaszul a nemzetközi rendszerben bekövetkezett strukturális változásokra: az erőegyensúly átrendeződésére, az unipolaritás végére, a kiújult nagyhatalmi versengésre és a katonai erő ismételt fókuszba kerülésére. Ezek a változások a hidegháború utáni, illúziókkal teli időszakot követően újra megmutatták a nemzetközi politika valódi, konfliktusos arcát, egyben visszahozták a hidegháború korszakának egyes aspektusait. Az amerikai nagystratégia ilyenén átalakulása így beleillik a hidegháború vége óta eltelt több mint három évtized során lezajlott folyamatokba, amelyek keretében az Egyesült Államok nagystratégiája egyszerre módosult a nemzetközi rendszer változásai mentén, valamint a liberális és a realista külpolitikai elvek közötti küzdelem eredményeképpen. A nemzetközi rendszer változásait és az amerikai nagystratégia átalakulását ezért érdemes párhuzamosan vizsgálnunk mind empirikusan, mind a nemzetközi kapcsolatok elméleti perspektívájából.

Az Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti hidegháború időszakában (1946–1989) a realizmus világképének elemei (erőegyensúly, nagyhatalmi versengés, a katonai erő központi szerepe) dominálták a nemzetközi rendszer működését, a washingtoni döntéshozók pedig elsősorban ezzel a realista szemlélettel alakították az amerikai nagystratégiát, amelyet a feltartóztatás stratégiájának nevezünk.¹ Fontos azonban megjegyezni, hogy a nemzetközi politika hidegháborús rendszerére és az arra válaszul kifejlesztett amerikai feltartóztatási stratégiára egy nagyon jelentős aspektusban a liberalizmus által fókuszba állított elemek is hatottak, hiszen az amerikai–szovjet versengés egyben két különböző ideológia és politikai modell versenye, ezáltal pedig a szabadság és az elnyomás küzdelme is volt, s az amerikai nagystratégia ennek megfelelően a demokrácia és a szabadság terjesztését is fókuszba állította. A hidegháború alatt így az amerikai nagystratégia alakításában a realista és a liberális előfeltevések és világképek találkoztak.

A hidegháború végével látszólag bealkonyult a korábbi időszakot jellemző bipolaritás, erőpolitika és nagyhatalmi rivalizálás – így a realizmus számára is. Az 1989-től a 2010-es évek elejéig tartó periódus – nevezzük a hidegháború utáni korai időszaknak – a realizmus hanyatlását és a liberalizmus fókuszba kerülését hozta mind a nemzetközi kapcsolatok tudományában, mind az amerikai külpolitikai diskurzusban, mind pedig az ország nagystratégiája alakításában. Az ekkor még neokonzervatív-neowilsoniánus elveket valló Francis Fukuyama 1989. júniusban meg is jósolta „a történelem végét”, s vele a nagyhatalmak és az általuk képviselt, egymással ellentétes politikai rendszerek közötti versengés lezárultát.² A Szovjetunió összeomlásával beköszöntött az amerikai hegemonia időszaka, ezzel összhangban a nemzetközi rendszerben Charles Krauthammer az Egyesült Államok „unipoláris pillanatát” proklamálta.³ Az 1990-es évek elejétől a politikusok, a teoretikusok és az utca embere egyaránt azt ünnepelte, hogy a hidegháború utáni korszakot az együttműködés, a demokrácia terjesztése, a globalizáció, az egymással való kereskedelem és az interdependencia jellemzi, sőt az akkori várakozások szerint ez az állapot valójában a fukuyamai „történelem végét” jelentette volna, s ez határozta volna meg a nemzetközi rendszer jövőjét is.⁴

A korszak külpolitikai elemzéseit döntően a nemzetközi kapcsolatok liberális elméletei (köztük a liberális internacionalizmus, a liberális institucionalizmus és a demokratikus béke elmélete) hatották át, a nemzetközi politika leírásában pedig a liberális teoretikusok hangja dominált.⁵ Mindez jelentősen befolyásolta a közvélemény és a döntéshozók látásmódját is, ezért nem meglepő, hogy az 1990-es és a 2000-es években, valamint a 2010-es évek első felében az Egyesült Államok kormányzatai az amerikai nagystratégiát is a liberális elvek és ideák mentén (együttműködés, *engagement and enlargement*, demokráciaterjesztés, interdependencia) alakították.⁶ A hidegháború utáni első két évtized amerikai nagystratégiáját ezért a legpontosabban a liberális internacionalizmus és a liberális intervencionizmus kifejezéssel írhatjuk le, s fontos részét képezték a humanitárius, terrorellenes, illetve rezsimváltást célzó katonai beavatkozások.⁷ A liberális intervencionista stratégia problematikusságát jelzi, hogy e katonai beavatkozások közül Amerikának a „szélesebb Közel-Keleten” (Afganisztán, Irak, Líbia, Szíria) vívott háborúinak a sikertelensége végül fel is gyorsította a hidegháború utáni együttműködésen alapuló nemzetközi rendszer megváltozását, az erőegyensúly eltolódását, a „liberális” korszak elmúlását.

Bár a nemzetközi rendszer természete és az amerikai nagystratégia több mint két évtizeden keresztül a liberális világképhez hasonult, a 2010-es évek elejétől nyilvánvalóvá vált, hogy a különféle realista elméletek által a nemzetközi politika természetes állapotának tételezett *power politics*, stratégiai versengés és erőegyensúly csak ideig-óráig szorult háttérbe. Kína felemelkedésével és a nemzetközi gazdaság súlypontjának eltolódásával a globális erőegyensúly az Egyesült Államok hátrányára változott meg. Az erőegyensúly illetően megváltozásával, valamint Oroszország revizionista fordulatával, illetve Irán, India

és mások középhatalmi ambícióival egy újabb konfliktusos, a nagy- és közép-hatalmak stratégiai versengésére épülő korszak köszöntött be. Az „unipoláris pillanat” elmúltával sokak szerint a multipolaritás vagy a bipolaritás tért vissza, bár a rendszer jelenlegi struktúrája inkább a „posztunipoláris” jelzővel írható le pontosabban.⁸

A nemzetközi rendszer így ismét a realizmus világgépét kezdte visszatükrözni, a nemzetközi kapcsolatok elméletében pedig újra a realista irányzatok domináltak. Olyannyira, hogy az utóbbi egy-két évtized során burjánzásnak indultak az új realista elméleti iskolák, illetve kiéleződött a közöttük folyó küzdelem. A Kenneth Waltz tanítványai és követői által kifejlesztett defenzív realizmus teoretikusai az ún. visszafogottság (*restraint*) programját meghirdetve a liberális intervencionizmus éles kritikáját fogalmazták meg, de egyben az azt felváltó „nagyhatalmi versengés” stratégiáját is hangosan bírálják.⁹ Velük szemben áll az utóbbi évtizedek talán legnagyobb hatású elméleti irányzata, az offenzív realizmus, amely a nagyhatalmak hegemon ambícióit tételezi, és már a 2000-es évek eleje óta a Kínával szembeni feltartóztatás stratégiája mellett tör lándzsát.¹⁰

Mindkét strukturális realista elméleti irányzatot bírálják a neoklasszikus realisták, akik a klasszikus realizmus, a strukturális realizmus és a liberalizmus újfajta szintézisét hozták létre, s – ezzel összhangban – az amerikai nagystratégiával kapcsolatosan idegenkednek a „visszafogottság” program kvázi izolacionizmusától és a liberális stratégiák intervencionizmusától is.¹¹ Végül meg kell említeni a 20. század második felében kialakult ún. hegemon stabilitás elméleteket is, amelyek a reneszánszukat élik, és az offenzív realizmushoz hasonlóan a stratégiai versengésre fókuszáló nagystratégiát sugallnak az Egyesült Államoknak.¹² A különböző realizmusok vitája így erősen tematizálta az elmúlt évtized elméleti diskurzusát, amely mellett háttérbe szorultak a liberális (és konstruktivista) elméletek és külpolitikai irányzatok, viszont kétségtelenül erősödött az „elméleti eklektika” jelenléte.

Az Egyesült Államok a 2000-es évek végén, a 2010-es évek elején a nemzetközi politikában bekövetkezett „realista” fordulatra a nagystratégiája szisztematikus, de fokozatos, a realista külpolitikai ideákkal, az erőegyensúly változásával összhangban lévő átrendezésével reagált. Barack Obama adminisztrációja – az elődeihez hasonlóan – sokáig nagyrészt a liberális elvek mentén alakította a nagystratégiáját, és a megközelítése középpontjában az együttműködés keresése állt, de a második ciklusban már felismerték a kiújuló stratégiai versengésre való reagálás szükségességét. Mindkét ciklusra jellemző volt azonban, hogy Obama elnök igyekezett az Egyesült Államokat fokozatosan visszavonni a nemzetközi politika vezető szerepéből.

Az elmúlt évtized legfontosabb, történelmi léptékű transzformációja az amerikai nagystratégiában mindazonáltal Donald Trump adminisztrációjához köthető. Trump – elitellenes politikai programjára építve – szakított a washingtoni nagystratégiai konszenzussal, véget vetett az amerikai nagystratégia több

évtizedes liberális internacionalista irányának, és – a nemzetközi rendszer változásaival összhangban – realista irányba módosította az Egyesült Államok nagystratégiáját, a nagyhatalmi (stratégiai) versengést állítva annak fókuszába.¹³ Trump nagystratégiai transzformációjának a két gyengesége, hogy folytatta az Egyesült Államok Obama által megkezdett, elhibázott kivonását a világpolitika centrumából, továbbá hogy a nagystratégia megalkotása és végrehajtása terén nem tudott igazán szisztematikusan építkezni, azokban gyakran inkább a bürokratikus káosz dominált.

A Biden-adminisztráció a regnálását az amerikai nagystratégia újraértékelésével kezdte, s ennek eredményeképpen a jelenlegi adminisztráció nagystratégiaja egyszerre folytatása az elődei munkájának és egyben fontos aspektusokban szakítás is azokkal. Az amerikai nagystratégia azon fókuszpontjai, amelyeket Obama és Trump kezdeményezett, majd Joe Biden szándékozott továbbvinni, a következők:

- az amerikai külpolitikának és nagystratégiának a hazai középosztály gazdasági érdekeinek a hatékonyabb szolgálatába állítása (ezáltal a külpolitika, valamint a bel- és gazdaságpolitika szorosabb összekapcsolása);
- az amerikai nagystratégia fókuszába a kiújult stratégiai versengés állítása;
- az előbbin belül az elsődleges stratégiai versenytárs, Kína kihívására válaszul az Egyesült Államok figyelmének az európai és a szélesebb közel-keleti színterekről az indo-csendes-óceáni térség felé orientálása és az előbbi régiókban folyó, „soha véget nem érő háborúk” lezárása.

A fentiek tehát az Obama-, Trump- és Biden-féle nagystratégiai megközelítések közötti folytonosságok, azonban a külpolitika talán legfontosabb aspektusában a jelenlegi elnök a két elődjével teljesen ellentétes stratégiai célokat tűzött ki. Az Obama-adminisztráció a „hátról vezetni” szlogen, a Trump-adminisztráció pedig az „*America First*” jegyében megkezdte az Egyesült Államok kivonását a nemzetközi politika centrumából és a nemzetközi rend vezető szerepéből, továbbá az utóbbi igyekezett fellazítani Amerika szövetségesi kötelekeit és a multilaterális diplomácia iránti elkötelezettségét is. Bidenék viszont ezzel szöges ellentétben meg kívánják erősíteni a szövetségesi kapcsolatokat és az Egyesült Államok részvételét a multilateralizmusban, de legfőképpen vissza kívánják hozni Washington globális vezető szerepét és megerősíteni az általa vezetett nemzetközi rendet.¹⁴ A Biden-adminisztráció nagystratégiai célkitűzéseiben – különösen a közvetlen elődjéhez hasonlóan – a realista megfontolások (erőegyensúly, képességek növelése, stratégiai versengés) dominálnak, miközben az amerikai külpolitikai hagyományokkal összhangban visszahozza a liberális szemlélethez kapcsolódó elemeket (szabadság és elnyomás küzdelme, erkölcsi vezető szerep, multilateralizmus) is.

A Biden-adminisztráció nagystratégiája

Bidenék terve a nagystratégia módosítására

Joe Biden 2021. január 20-i hivatalba lépését követően az új elnök és külügyminisztere néhány jelentős beszédben körvonalazta a felálló demokrata adminisztráció nagystratégiáját. „Amerika visszatért” – jelentette ki az elnök az első külpolitikai beszédében, 2021. február 4-én.¹⁵ Az új külpolitikai stratégia központi eleme, hogy Amerika – a Trump elnökhöz köthető négy év hiátus után – újra aktívan kíván részt venni a világ dolgaiban, vissza akarja szerezni a nemzetközi politika formálásában betöltött vezető szerepét, és a szerintük kaotikus és tragikus helyzetből pozitív irányba kívánja befolyásolni a világpolitikát. Miben volt ez a program újszerű a megelőző négy évhez képest? A Trump-adminisztráció az „*America First*” politikája jegyében gyakorlatilag folytatta az Egyesült Államok (már Obama elnök által megkezdett) kivonását a nemzetközi politika centrumából és az ún. nemzetközi rend vezető szerepéből, továbbá igyekezett fellazítani Amerika szövetségesi kötelekeit és a multilaterális diplomácia iránti elkötelezettségét.

Bidenék a ciklus elején kinyilvánították: helyrehozzák a Trump-elnökség által okozott károkat, megerősítik a szövetségesi kapcsolatokat és Amerika részvételét a multilateralizmusban, de legfőképpen visszahozzák Amerika vezető szerepét az általa egykoron létrehozott nemzetközi rendben és a globális ügyek intézésében.¹⁶ Biden ezeket a célokat így foglalta össze: „Az Egyesült Államok az erő pozíciójából tér vissza a hagyományos globális vezető szerepéhez úgy, hogy a bel- és a külpolitika közötti egyensúlyt helyreállítsa, a szövetségeseinkkel és partnereinkkel való együttműködést, a nemzetközi intézményekben betöltött szerepünk megújítását, továbbá a hitelességünk és az erkölcsi vezető szerepünk újratemetését helyezi a középpontba”.¹⁷

A multilateralizmus megújítása és a szövetségi kapcsolatok megerősítése mellett Biden fenti nyilatkozata kijelölte az új nagystratégia másik vezérfonalát is: a bel- és a külpolitikának a továbbiakban szoros szimbiózisban kell működnie. Az új adminisztráció egész programjának irányt adó „*Build Back Better (at Home)*” így összekötötte a belpolitikai-gazdaságpolitikai célokat a külpolitikai célokkal. Antony Blinken külügyminiszter ezzel összhangban elmondta: az új adminisztráció nagy figyelmet kívánt fordítani azokra a kérdésekre, amelyeknél a kül-, a bel- és a kereskedelempolitika találkozik, mivel a külpolitikájukat mindenképpen úgy kívánják alakítani, hogy az az amerikai dolgozók érdekeit szolgálja. Ezért még önkritikát is gyakoroltak az amerikai diplomácia új irányítói: „Közülünk többen korábban hathatósan támogattuk szabadkereskedelmi egyezmények létrehozását, mivel úgy véltük, hogy azoknak a gazdasági előnyeiből az amerikai emberek is részesülnek majd... A mostani megközelítésünk más lesz... Küzdeni fogunk minden amerikai munkahelyért és az amerikai dolgozók jogaiért, védelméért és érdekeiért” – nyilatkozta Blinken.¹⁸

Az amerikai vezető szerep visszaszerzésének fontos elemei a szövetségi kapcsolatok újbóli szorosra fűzése, valamint az Egyesült Államok multilaterális diplomácia melletti elkötelezettségének a megerősítése. A multilateralizmus-hoz és a szövetségi együttműködéshez való visszatérés egyértelműen a liberális nemzetközi elméletekhez, a liberális institucionalizmushoz és a liberális internacionalizmushoz kötődik, bár a szövetségek megerősítése mint külső egyensúlyozás (*external balancing*) egyben realista lépésnek is tekinthető. Ezek a célok is a Trump-korszak külpolitikai irányának a megfordításához kapcsolódnak.¹⁹ A republikánus elnök fellazította Amerika szövetségi kapcsolatait mind az európai, mind a kelet-ázsiai partnereivel, azt sugallva, hogy az Egyesült Államok nem kívánja az addigi módon és az addigi szintű katonai jelenlétével garantálni a szövetségi biztonságát, s nekik a saját biztonságukért nagyobb felelősséget kell vállalniuk a jövőben. Trump másrésről pedig kétségeket ébresztett Washingtonnak a multilateralizmus melletti elköteleződése kapcsán is, gyakorta támadva a globális intézményeket. Trump elnöksége idején az Egyesült Államok vezető szerepe híján nem jöhetett létre valódi globális együttműködés a Covid-járvány elleni küzdelem érdekében, amelyre pedig égető szükség lett volna,²⁰ sőt a korábbi elnök konkrétan kiléptette Amerikát mind a párizsi klímaegyezményből, mind pedig az Egészségügyi Világszervezetből (WHO). Biden ezeknek – az amerikai vezető szerep erodálását eredményező – folyamatoknak a visszafordítását tűzte ki célul, ezért az első intézkedései közé tartozott, hogy jelezte az új adminisztrációnak a szövetségesek iránti elkötelezettségét, illetve visszaléptette az Egyesült Államokat a klímamegállapodásba és a WHO-ba is.

A Biden-kormányzat az említett célok mellett a stratégiai versengést jelölte meg az amerikai külpolitika és nagystratégia fókuszaként. E téren elődjével kiemelt folytonosságot vállalt, hiszen a stratégiai vagy nagyhatalmi versengést a Trump-adminisztráció emelte be az amerikai nagystratégia elsődleges prioritásai közé. A témának a középpontba állítását az indokolja, hogy az Egyesült Államoknak a Szovjetunió szétesése és a hidegháború vége óta a 2010-es években kellett először szembenéznie a valódi nagyhatalmi riválissal: a Kínai Népköztársasággal. Így a Washingtonban nagystratégiai szintre emelt koncepció (stratégiai vagy nagyhatalmi versengés) célkeresztjébe természetesen Peking került. Biden és stábjja külpolitikai gondolkodása alapján ezért nem volt várható, hogy az amerikai Kína-politika felpuhuljon a Trump-korszakéhoz képest, sőt bizonyos szempontból az akkori politika keményedését vetítette előre az, hogy a Biden-csapat azt ígérte: a Kína-politikájukat stratégiaibb hozzáállás formálja majd, mint Trumpét, amely – bár alapvetően helyes alapfelismerések mozgatták – gyakran tűnt *ad hoc* jellegűnek. Blinken külügyminiszter meg is fogalmazta, hogy ezt a kétségtelenül összetett kapcsolatrendszert hogyan kívánják formálni: „a Kínával való kapcsolataink versengőek lesznek, ahol ez ajánlatos; együttműködőek, ahol ez lehetséges; és ellenségesek, ahol ez muszáj”.²¹

Bidenék külpolitikájának a harmadik fontos vezérlőfonala a szabadság és az elnyomás közötti küzdelemben az utóbbi oldalán való aktív amerikai fellépés, amelynek nélkülözhetetlen eszköze a demokrácia és az emberi jogok visszaemlése az amerikai diplomáciai erőfeszítések homlokterébe. Trump e téren is eltért a washingtoni külpolitika hagyományos (liberális) irányvonalától, hiszen a demokrácia és a szabadságjogok ösztönzését levette a diplomáciai napirendről, sőt előszeretettel barátkozott diktátorokkal és autoriter vezetőkkel, Kim Dzsong-untól Vlagyimir Putyinig. A Biden-adminisztráció azonban úgy vélte, hogy a demokráciától való elfordulás és a világban az autoriter tendenciáknak a Trump-időszak alatti megerősödése hozzájárult az Amerika vezette nemzetközi rend széteséséhez, a globális problémák növekedéséhez. Az új vezetés ezért kinyilvánította: ismét keményebben fognak fellépni mind az autoriter rezsimek túlkapásaival szemben, mind pedig az általuk az új demokráciák egy részénél beazonosított ún. demokratikus visszacsúszás (*democratic backsliding*) jelensége kapcsán. Ez ismét azt jelezte, hogy Bidenék a realista fordulat során meg kívánják őrizni bizonyos, a liberális stratégiai kultúra által inspirált elemeket is.

A Biden-féle Nemzetbiztonsági stratégia és további stratégiai dokumentumok

A Biden-adminisztráció – az elődeihez hasonló módon – nemzetbiztonsági dokumentumokban fogalmazta meg a nagystratégiája lényegét. A hivatalba lépésük után két hónappal, 2021. márciusban sietve kiadták az Ideiglenes nemzetbiztonsági stratégiai útmutatót (*Interim National Security Strategic Guidance*), mivel tudták, hogy a végleges Nemzetbiztonsági stratégia (*National Security Strategy*, NSS) kidolgozásához hosszabb időre van szükség, mindazonáltal már a ciklus elején mindenképpen ki akarták nyilvánítani, hogy a Trump-éra után a külpolitikában is új lapot kívánnak nyitni.²² Az adminisztráció a következő két évben nagy erővel dolgozott a Nemzetbiztonsági stratégia kidolgozásán, amelyet 2022. októberben publikált.²³ E *nagystratégiai* alapidokumentumot egészítették ki a Pentagon által azzal egy időben kiadott *védelmi-katonai stratégiai* dokumentumok, a nemzeti védelmi stratégia (*National Defense Strategy of the United States*), a nukleáris felülvizsgálat (*2022 Nuclear Posture Review*) és Rakétavédelmi felülvizsgálat (*Missile Defense Review*).²⁴

Az NSS alapján a Biden-adminisztráció nagystratégiája alapvetően két fontos nemzetközi kontextust határoz meg, amelyekben az Egyesült Államoknak helyt kell állnia. Az első a demokráciák és a tekintélyelvű államok között a világrend alakításáért folyó stratégiai versengés, amely a fentebb már többször említett két vezérfonalat ötvözi: a stratégiai versengést, valamint a szabadság és az elnyomás közötti küzdelemben való aktív amerikai részvételt. A fókuszba állított másik téma a globális kihívások (klímaváltozás, pandémiák, ellátási láncok problémái, energiaválság) leküzdése érdekében történő együttműködés.

Ahogy maga a dokumentum is jelzi: a stratégiai versengés és a globális kihívásokkal szembeni együttműködés összefügg és ki is hat egymásra.²⁵

E két kontextus figyelembevételével a Biden-adminisztráció nagystratégijának az elsődleges célkitűzése „egy szabad, nyitott, virágzó és biztonságos nemzetközi rend” kialakítása. E cél érdekében a Nemzetbiztonsági stratégia egy háromszor hármas, a megvalósítás eszközeit és módjait meghatározó keretet irányoz elő. E szerint az Egyesült Államok

- „befektet az amerikai hatalmat és befolyást” megalapozó erőforrásokba – ez gyakorlatilag az ún. belső egyensúlyozás (*internal balancing*);
- nemzetközileg a lehető legerősebb szövetségeket építi fel – ez a külső egyensúlyozás (*external balancing*);
- „modernizálja és megerősíti” az amerikai fegyveres erőket annak érdekében, hogy
  - alakíthassa a globális stratégiai környezetet és a nemzetközi szabályokat,
  - felkészüljön a jelentős hatalmakkal való stratégiai versengés korszakára, valamint
  - megoldásokat kínáljon a közös globális kihívásokra.²⁶

Az NSS tartalmával, az adminisztráció szándékaival kapcsolatban interjút készítettem Rebecca Lissnerrel, az amerikai Nemzetbiztonsági Tanács (*National Security Council*) akkori (2022) stratégiai tervezésért felelős megbízott főigazgatójával, aki jelenleg az amerikai alelnök helyettes nemzetbiztonsági főtanácsadója. Az NSS elsődleges szerzőjeként Lissner koordinálta annak tető alá hozatalát (az amerikai nemzetbiztonsági szakzsargon szerint „nála volt a toll”). Arra a kérdésemre, hogy az NSS miért a „stratégiai versengés” kifejezést használja a „nagyhatalmi versengés” helyett, Lissner kifejtette: a „stratégiai versengés” kifejezés bevezetésével egyrészt meg kívánták különböztetni a saját nagystratégiai megközelítésüket a Trump-adminisztrációnak a „nagyhatalmi versengésre” kihegyezett irányától, másrészt a jelenlegi versengés – különösen az Ukrajna elleni háború kitörése óta – nemcsak a nagyhatalom Kínával áll fenn, hanem a nagyhatalomnak nem tekinthető, de az Egyesült Államok felé kihívást intéző Oroszországgal is.²⁷

Ez a különbségtétel tetten érhető az NSS szövegében is. A dokumentum szerint a liberális nemzetközi rendet Kína, Oroszország és további autokratikus országok irányából éri komoly kihívás. Oroszországnak az Ukrajna elleni teljesen indokolatlan és brutális háborúja megrengette a nemzetközi békét és biztonságot. Kína kihívása ennél még súlyosabb, hiszen Peking „nemcsak a nemzetközi rend megváltoztatásának a szándékával, de egyre inkább az ahhoz szükséges képességgel is rendelkezik”, és a világrendet szeretné úgy átalakítani, hogy „a globális pálya a [kínai] érdekek felé lejtessen”. Ezen felül pedig Kína, Oroszország és más országok autokratikus vezetői „aláássák a demokráciát, és egy olyan kormányzási modellt exportálnak, amelyet odahaza az elnyomás, külföldön pedig a kényszerítés jellemzi”.²⁸

Az NSS és az adminisztráció további stratégiai kommunikációinak²⁹ a vizsgálata alapján – a fentiekkel összhangban – látható, hogy a Biden-adminisztráció nagystratégiájának a célkeresztjében tehát az elsődleges kihívóként Kína áll. Bidenék Kína irányában egy egyensúlyozó stratégiát (*balancing*) kívánnak megvalósítani, mivel sem a korábbi együttműködést (*engagement*), sem a feltartóztatást (*containment*) nem tartják célravezető stratégiának. Ahogy azt Blinken külügyminiszter több beszédében is kifejtette: a Biden-adminisztráció egyensúlyozó Kína-stratégiája három fő erőfeszítésen alapszik: a befektetés–szövetkezés–versengés (*invest-align-compete*) hármasan.³⁰ Először is, hosszú távú versengésre számítva befektetnek az amerikai gazdaság versenyképességébe, aminek a manifesztálódása az infrastruktúra-törvény 2021-es és a chiptörvény 2022-es, kétpárti konszenzussal történt elfogadása. A stratégia második elemeként törekednek arra, hogy Kína kihívásával szemben az Egyesült Államok a szövetségeseivel együtt, koordináltan tudjon fellépni – ennek a látható eredménye többek között az AUKUS megállapodás és a Quad formáció működésének a magasabb szintre emelése. Végül harmadik elemként a Biden-adminisztráció az Egyesült Államok versenypozíciójának a javítása érdekében érvényben hagyja a Trump elnök által Kínával szemben bevezetett vámtarifákat, a korábbiak helybenhagyása mellett új exportellenőrzési eszközöket léptet érvénybe, és Pekinget igyekszik rábírní a tisztességtelen gazdasági eszközei feladására.³¹

A Biden-adminisztráció nagystratégiája a gyakorlatban

Joe Biden adminisztrációját a fenti célok vezérlik 2021. január óta az elődei munkája folytatásában és korrekciójában, illetve az amerikai nagystratégia módosításában. Mindennek a középpontjába pedig a Kínával való stratégiai versengést, a szabadság és az elnyomás közötti globális küzdelemben való aktív helyállást, valamint az amerikai emberek gazdasági érdekeinek a szolgálatát, az ország versenyképességének a javítását helyezték. Az elmúlt három év azonban „kellemetlen meglepetéseket” is tartogatott, amelyek a kormányzat dolgát részben bonyolultabbá tették, és a tervezett nagystratégiai-külpolitikai orientációt módosították-módosíthatják, részben annak az utóbbi két pillérét valójában megerősítették.

Az elmúlt évek történései megrengették a bideni nagystratégiai alapvetés azon elemét, hogy az Egyesült Államoknak elsősorban a legfőbb riválisára, Kínára kell koncentrálnia, és ennek megfelelően a figyelmét és az erőforrásait az indo-csendes-óceáni térségbe áthelyeznie. Az első ilyen „kellemetlen meglepetést” a Putyin vezette Oroszország Ukrajna elleni, 2022. február 24-én indult inváziója jelentette, amely paradox módon éppen az amerikai nagystratégia megváltoztatását szükségessé tevő egyik fő jelenségre, a nagyhatalmi versengés kiújulására szolgáltatott újabb bizonyítékot. Ugyanis bár Oroszország strukturálisan nem, de a viselkedésében mindenképpen nagyhatalom, az Egyesült Államok pedig csak közvetetten vesz részt a háborúban ugyan, de az általa biztosított fegyverekkel és kiképzéssel, valamint a nyugati szövetség vezetőjeként

kiemelt szerepet játszik Ukrajna támogatásában. Hozzá kell azonban tennünk, hogy ez a támogatás láthatóan nem volt elegendő ahhoz, hogy Oroszország eddig vereséget szenvedjen Ukrajnában, sőt a független Ukrajna jövője az eddigi támogatás bizonytalanná válása miatt még inkább kérdéses – bár mindebben a Biden-adminisztráció mellett annak a republikánus kongresszusi ellenfelei is fontos szerepet játszottak.

A második nem várt fordulat a Hamász 2023. október 7-én Izrael ellen végrehajtott brutális támadása, amelyre válaszul a zsidó állam a terrorszervezet megsemmisítését célzó háborút indított a Gázai övezetben. Az Izraelt szoros szövetségesének tekintő Egyesült Államok ebbe a konfliktusba is bevonódott: a zsidó államot egyszerre támogatja (fegyverekkel és titkosszolgálati információkkal) és szólítja fel a visszafogottságra (a civil áldozatok mérséklésére), miközben diplomáciai úton igyekszik közvetíteni a felek között és megakadályozni a konfliktus regionális eszkalációját. A Biden-adminisztráció így a két „kellemetlen meglepetés” következtében nem tudta végrehajtani, hogy elsődlegesen az indo-csendes-óceáni térségre fókuszáljon, mivel éppen arra a két térségre kényszerült újra kiterjeszteni a figyelmét (Európa, szélesebb Közel-Kelet), amelyektől Kína kihívása miatt végre távolodni szeretett volna.

Bár Biden és csapata egyik konfliktusra sem számított a ciklus elején, mindazonáltal a 2022–2023-ban kialakult háborús helyzetek valójában megerősítették a két stratégiai alapideájukat: az Egyesült Államoknak a kiújult nagyhatalmi versengés, valamint a szabadság és az elnyomás közötti globális küzdelem kontextusaiban kell megtalálnia az érdekeit leginkább szolgáló nagystratégia fókuszát. Izrael háborúja az utóbbi, az Ukrajnában folyó konfliktus pedig mindkét összefüggésébe beleillik. A Biden-adminisztráció előtt ezért két komplex feladat áll(t) a 2021–2024-es időszakban: a nagystratégiájának a megváltozott nemzetközi környezethez (benne a kiújult nagyhatalmi versengésnek, valamint a szabadság és az elnyomás küzdelmének az igényeihez) történő igazítása, ezzel párhuzamosan pedig a három regionális gócpont konfliktusainak a kezelése.

Hogyan sikerült Bidenék nagystratégiai korrekciója a ciklus első három évében? Ez fontos kérdés, de a megválaszolását 3+1 részre kell bontani:

- az amerikai nagystratégia érdemi és jó irányban történő alakítására,
- a külpolitikának – a nagystratégiával összhangban történő – menedzselésére,
- a nagystratégiának a kormányzati politikák teljes spektrumán történő végrehajtására, a gyakorlatba való átültetésére, valamint
- a nagystratégia távlati alakítására.

A Biden-adminisztráció teljesítményének az erőssége, hogy az új kihívásokra válaszul érdemben, jó irányba és szisztematikusan változtatták meg az amerikai nagystratégia makroszintű céljait és eszközeit. A gyengesége viszont, hogy a megvalósításához szükséges stratégiai részletekkel, a módok és az eszközök pontos definiálásával sok esetben adósok maradtak. Mind az NSS, mind a nagystratégiáról szóló további nyilatkozatok túlságosan makroszinten mozognak.

Ráadásul bizonyos belső ellentmondások is kimutathatók a nagystratégiában: súlyos ellentmondás feszül a stratégiai versengés és a globális kihívások megoldásában történő együttműködés között, hiszen a klímaváltozással kapcsolatos kooperációnak az elsődleges akadálya éppen a Kínával való rivalizálás eszköztárája.

A Biden-adminisztráció összességében pozitív értékelést kaphat a külpolitikájának – a nagystratégiával összhangban történő – menedzselése tekintetében. Elmondható, hogy az időről időre felbukkanó válságok (elsősorban a két háború) „meglepetésfaktorai” ellenére ügyesen és rugalmasan alakították az amerikai külpolitikát. Ez alól fontos kivétel az amerikai csapatoknak az Afganisztánból történt, katasztrofálisan megvalósult kivonása 2021. augusztusban. Mindazonáltal nagystratégiai szempontból fontosabb (és sikerként értékelhető), hogy Bidenék – ha sajátosan is – végre lezárták a két évtizedig tartó afganisztáni háborút. Ukrajna precedens nélkülinek számító amerikai és szövetséges támogatásának köszönhetően Oroszország „különleges műveletnek” nevezett agressziója nem ért célt, sőt Moszkva strukturális gyengüléséhez vezetett. Ugyanakkor a Kreml jelentős erőforrásokkal továbbra is folytatja az Ukrajna elleni inváziót, és a független ország jövője a jelenlegi (ráadásul apadó) nyugati támogatás mellett nem biztosított, így ez nem tartozik az adminisztráció egyértelmű sikerei közé. A Biden-adminisztrációnak a Hamász-támadást követő, Izrael melletti határozott kiállása viszont a külpolitikája pozitív elemei közé tartozik, ahogy az is, hogy Washington a tanácsaival és a diplomáciai aktivitásával igyekszik az izraeli kormány háborús stratégiáját olyan irányba befolyásolni, hogy a Hamász elleni művelet minél több izraeli túsز kiszabadításához, minél kevesebb ártatlan palesztin civil halálához és Izrael minél kisebb nemzetközi elszigeteléséhez vezessen.

A harmadik szempont vizsgálata alapján megállapítható, hogy Joe Biden és csapata az elmúlt három év során folytatott kül-, bel- és gazdaságpolitikájuk terén elég hatékonyan tudták integrálni és érvényesíteni a nagystratégiájukban kitűzött célokat, módozatokat és eszközöket. Kína-stratégiájuk (és tegyük hozzá: a Trump-stratégia korrigált folytatása) visszaigazolása, hogy egyre több szövetséges ország ismeri fel Peking terjeszkedésének a veszélyeit, a távol-keleti országból folyamatosan távoznak a nyugati befektetők, a gazdasági növekedése zuhanórepülésben, komoly deflációs kihívással küzd, és a 2024-re vonatkozó gazdasági kilátásai rendkívül rosszak (bár mindebben a kínai vezetés saját hibái is jelentős szerepet játszottak).³² A nagystratégia Oroszországra vonatkozó elemeit Ukrajna támogatása révén beépítették a gyakorlatba ugyan, viszont a Kijevnek biztosított jelentős, de mégis elégtelen támogatás egyelőre a háború elhúzódásával, nem pedig Moszkva vereségével járt, miközben csak ez utóbbi lenne a nagystratégiával összhangban álló eredmény. Fontos siker még, hogy Bidenék a nagystratégia fő gazdasági célja, az amerikai versenyképesség növelése érdekében el tudták érni az egyébként rendkívül megosztott Kongresszusban az infrastruktúra- és a chiptörvény elfogadásához szükséges kétpárti támogatást.

Összességében a Biden-adminisztráció kétségtelen – nagystratégiailag értékelhető – sikere, hogy az Egyesült Államok továbbra is a világ legerősebb országa és a nemzetközi politika legdominánsabb szereplője, a fő riválisainak az ereje pedig jelentősen meggyengült az elmúlt három évben, így a globális erőegyensúlyt tekintve Amerika helyzete stabil. Washington – különösen az Ukrajna elleni orosz agresszióval szemben – sikeresen szilárdította meg és dinamizálta a szövetségi kapcsolatait, továbbá ismét aktívan vesz részt a multilaterális diplomáciában, és a partnereivel vállvetve védi az általa sok évtizede létrehozott liberális nemzetközi rendet.

A bideni nagystratégiai korrekciónak a fenti három szempontból történő elemzése rendkívül hasznos, de van azoknál fontosabb perspektíva is: az új nagystratégia hosszabb távon mennyire lesz sikeres az amerikai nemzeti érdek előmozdításában? A nagystratégia ugyanis közép- és hosszú távú célokat hivatott kijelölni és azok megvalósításának a módját és eszközeit felvázolni, így a valódi hatékonyságát és sikerességét csak a megfelelő távlatban elért eredményei alapján lehet majd megítélni. Ennek megfelelően tehát jelenleg keveset tudunk arról, hogy Biden nagystratégiai koncepciója előmozdítja-e az Egyesült Államok nemzeti érdekeinek az érvényre jutását a jövőben. Mindenesetre az mindenképpen erősíti ennek az esélyét, hogy Bidenék a nagystratégia kidolgozását szisztematikusabban végezték, mint számos elődjük. Az pedig, hogy a Biden-adminisztráció a stratégiai versengés terén Trump nagystratégiai orientációját folytatja, miközben szakított annak és Obamáénak azon elemével, amely az Egyesült Államoknak a nemzetközi politikából és a globális vezető szerepből való visszavonulását célozta, szintén a bideni nagystratégia irányának a pozitív jövőbeli hatásai mellett szólhat.

Folytonosság és változás, liberalizmus és realizmus, Trump és Biden az amerikai nagystratégiában

A Biden-adminisztráció nagystratégiai korrekciója koncepcionálisan nem választható el a hidegháború vége óta eltelt több mint harminc és különösen az utóbbi tíz év történetétől, mivel a jelenlegi washingtoni vezetésnek az a célkitűzése, hogy szembenézzen az elmúlt évtizedek nagystratégiáinak az erősségeivel és a hibáival. A korrekciót egyszerre jellemzi a folytonosság és a múlt meghaladása, valamint a liberális és a realista külpolitikai ideák befolyása.

Sokak számára bizonyára meglepő kijelentés, de az elmúlt években végbement nagystratégiai korrekció egyszerre köthető Donald Trumphoz és Joe Bidenhez. A Trump–Biden-féle nagystratégiai korrekció lényege, hogy lezárja az amerikai nagystratégiának az 1990-es évek elejétől a 2010-es évek elejéig-közepéig tartó liberális korszakát, amelynek során a nagyhatalmak közötti együttműködés és interdependencia, a globalizáció, valamint a humanitárius és a terrorellenes intervenciók domináltak. Trump és Biden viszont az amerikai nagystratégia új, realista korszakát nyitotta meg, amelyben az Egyesült

Államok végre felveszi a versenyt a stratégiai riválisaival. Ennek keretében Washington – a fő stratégiai versenytárs, Kína miatt – a nagystratégiája regionális fókuszának az indo-csendes-óceáni térség felé történő elmozdításával, (Biden esetén) a szövetségi-partneri kapcsolatainak a megerősítésével (külső egyensúlyozás), valamint az amerikai gazdaság, technológia és munkaerő versenyképességének a javításával és a riválisai számára korábban ezen a téren biztosított előnyök megvonásával (belső egyensúlyozás) igyekeznek a globális erőegyensúlyban elfoglalt lehető legjobb pozícióját megőrizni.

Bár a nagystratégia átalakításában Biden folytatja a Trump által megkezdett utat, amelynek révén a hidegháború utáni évtizedek együttműködő, liberális internacionalista nagystratégiáit egy realista, versengő váltja fel, a jelenlegi adminisztráció egy fontos aspektusban máshogy kívánja azt továbbfejleszteni, mint a (két) közvetlen elődje. Ennek megfelelően szakít Trumpgal és Obamával abban, hogy míg ők ki kívánták vonni az Egyesült Államokat a nemzetközi politika és a világrend vezető szerepéből, a Biden-adminisztráció ismét a nagyobb és aktívabb amerikai szerepet ambicionálja a nemzetközi politikában, a multilaterális diplomáciában, a szövetségi-partneri kapcsolatrendszerben és a liberális nemzetközi rend védelmében.³³

Elméleti szempontból ezért árnyalja a képet, hogy bár Bidenék nagystratégiai korrekciójában a realista elemek (stratégiai versengés, erőegyensúly, katonai erő) dominálnak, Trumpéktól eltérően ők mindebbe beépítik az amerikai nagystratégiai hagyomány liberális elemeit is. A stratégiai versengést nemcsak a realista világgéppel összhangban lévő nagyhatalmi rivalizálásnak, a globális erőegyensúly módosításáért vívott küzdelemnek tekintik, hanem – a hidegháborúhoz hasonlóan – jelentőséget tulajdonítanak annak is, hogy az egyúttal különböző ideológiák és politikai modellek harca, sőt a nemzetközi rend elveinek, szabályainak a meghatározásáért folyó verseny is. Ezzel kétségkívül egy erős liberális elemet építenek be az alapvetően realista előfeltevések által dominált nagystratégiájukba.

A Trump- és a Biden-féle nagystratégiai irányok fenti összevetése, egymásra vetítése már csak annál is inkább releváns és aktuális, mivel a jelenlegi állás szerint 2024 novemberében, az amerikai elnökválasztáson éppen az előző és a mostani elnök mérkőzhet meg ismét egymással. Ez azt is jelenti, hogy az eredmény függvényében vagy Joe Biden kap felhatalmazást a jelen cikkben vázolt nagystratégia folytatására, továbbfejlesztésére és megvalósítására, vagy pedig Donald Trumpnak adnak az amerikai választók esélyt arra, hogy visszatérjen a 2016–2020 közötti nagystratégiai korrekciójához, és a saját elképzelései szerint fejlessze tovább és valósítsa meg azt. Az elnökválasztás kimenetele így jelentős téttel bír az amerikai nagystratégia és az egész nemzetközi rendszer jövője szempontjából. Azonban akármelyikük is győzedelmeskedik a második nagy összecsapásukon, egy biztos: a stratégiai versengés 21. századi korszakában egyelőre nincs visszaút az 1989 utáni évtizedek liberális internacionalizmusához, az amerikai nagystratégiát a következő évtizedekben ismét a realista külpolitikai gondolkodás fogja dominálni.

Jegyzetek

- 1 Fehér Zoltán: „Nekrológ: George F. Kennan. Egy realista diplomata az amerikai külpolitika alakításában”, *Kül-Világ*, 2., no. 2–3. (2005): 83–92., <http://kul-vilag.freeweb.hu/2005/0203/pr-kennan.pdf>; Fehér Zoltán: „George F. Kennan: realista diplomata a hidegháborús amerikai stratégia alakításában” in *Gyarmatokból impérium. Magyar kutatók tanulmányai az amerikai történelemről*, szerk. Frank Tibor (Budapest: Gondolat, 2007), 205–216. o.
- 2 Fukuyama, Francis: „The End of History?“, *National Interest*, no. 16. (1989): 3–18., elektronikusan elérhető: <https://www.istor.org/stable/24027184>.
- 3 Krauthammer, Charles: „The Unipolar Moment”, *Foreign Affairs*, 70., no. 1. (1990/1991).
- 4 Reich, Robert: *The Work of Nations* (New York, NY: Vintage Books, 1992); Kissinger, Henry: *Diplomacy* (New York, NY: Simon and Schuster, 1994), 804–812. o.; Friedman, Thomas L.: *The Lexus and the Olive Tree* (New York, NY: Anchor Books, 2000); Stiglitz, Joseph: „The Roaring Nineties”, *The Atlantic*, 2002. október 1. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2002/10/the-roaring-nineties/302604/>.
- 5 Fukuyama: „The End of History?”; Nye, Joseph S. Jr.: *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York, NY: Basic Books, 1991); Keohane, Robert Owen: *Institutionalist Theory and the Realist Challenge After the Cold War* (Cambridge, MA: Harvard University Center for International Affairs, 1992); Doyle, Michael: „An International Liberal Community” in *Rethinking America's Security: Beyond Cold War to New World Order*, szerk. Allison, Graham és Trevorton, Gregory (New York, NY: Norton, 1992), 307–336. o.; Ikenberry, G. John: *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order After Major Wars* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001); Rosecrance, Richard: *The Rise of Trading State* (New York, NY: Basic Books, 1986); Rosecrance, Richard: *The Rise of the Virtual State: Wealth and Power in the Coming Century* (New York, NY: Basic Books, 1999); Fehér Zoltán: „Joseph Nye 85: From Integration Theory to Complex Interdependence to Soft Power”, *The Duck of Minerva*, 2022. január 31., <https://www.duckofminerva.com/2022/01/joseph-nye-85-from-integration-theory-to-complex-interdependence-to-soft-power.html>.
- 6 Baker, James Addison és DeFrank, Thomas M.: *The Politics of Diplomacy: Revolution, War, and Peace, 1989–1992* (New York, NY: Putnam, 1995); Bush, George H.W. és Scowcroft, Brent: *A World Transformed* (New York, NY: Vintage Books, 2011); Lake, Anthony: *6 Nightmares: Real Threats in a Dangerous World and How America Can Meet Them* (Boston, MA: Little, Brown and Co., 2000); Branch, Taylor: *The Clinton Tapes: Wrestling History with the President* (New York, NY: Simon & Schuster, 2009); Mead, Walter Russell: *Power, Terror, Peace, and War: America's Grand Strategy in a World at Risk* (New York, NY: Knopf Doubleday Publishing Group, 2007); Brands, Hal: *What Good Is Grand Strategy? Power and Purpose in American Statecraft from Harry S. Truman to George W. Bush* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2014), 144–189. o.; Dueck, Colin: *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today* (Oxford: Oxford University Press, 2015).
- 7 Fehér Zoltán: „NATO's New Place in the European Security Architecture”, *Bard Journal of Social Sciences*, 9., no. 1. (2001): 46–63., elektronikusan elérhető: <http://real.mtak.hu/143629/1/zoltan-feher-natos-new-place-in-european-security-architecture-bard-journal-of-social-sciences.pdf>; Németh József Lajos: „A transzatlanti kapcsolatok egyes vitás kérdéseinek áttekintése napjainkban (2005–2016)” in *Napjaink biztonsági kihívásai, veszélyei és fenyegetései*, szerk. Kaló József (Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 2016), 81–106. o.

- 8 Fehér Zoltán: „Világnak világa – gondolatok a nemzetközi rendről”, *HVG*, 2019. március 13., https://hvg.hu/vilag/20190313_Vilagnak_vilaga_gondolatok_a_nemzetkozi_rendrol.
- 9 Posen, Barry: *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2014); Walt, Stephen M.: *The Hell of Good Intentions: America's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy* (New York, NY: Farrar, Straus and Giroux, 2018); MacDonald, Paul K. és Parent, Joseph M.: *Twilight of the Titans: Great Power Decline and Retrenchment* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2018).
- 10 Mearsheimer, John J.: *The Tragedy of Great Power Politics* (New York, NY: W. W. Norton & Company, 2003); Mearsheimer, John J.: *The Tragedy of Great Power Politics (Updated Edition)* (W. W. Norton & Company, 2014); Fehér Zoltán: „The Rise and Fall of U.S. Engagement Toward China”, *Elephants in the War Room Blog, Center for Strategic Studies*, 2020. augusztus 17., <https://sites.tufts.edu/css/the-rise-and-fall-of-u-s-engagement-toward-china/>.
- 11 Zakaria, Fareed: *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1999); Dueck, Colin: *Reluctant Crusaders: Power, Culture, and Change in American Grand Strategy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2008); Ripsman, Norrin M., Taliaferro, Jeffrey W. és Lobell, Steven E.: *Neoclassical Realist Theory of International Politics* (Oxford: Oxford University Press, 2016).
- 12 Gilpin, Robert: *War and Change in World Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1981); Wohlforth, William: „Gilpinian Realism and International Relations”, *International Relations*, 25. (2011): 499–511. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1177/0047117811411742>; Fehér Zoltán: *The Sources of American Conduct: U.S. Strategy, China's Rise, and International Order* (doktori disszertáció) (Medford, MA: The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, 2023).
- 13 Fehér Zoltán: „Neorealist Trump: A New Grand Strategy?”, *The Fletcher Forum of World Affairs*, 2017. március 4., <http://www.fletcherforum.org/home/2017/3/4/neorealist-trump-a-new-grand-strategy>; Fehér Zoltán: „Does the Trump Administration Have a Strategy for Asia? – Thoughts Ahead of the Trump–Xi Summit”, *The Fletcher Forum of World Affairs*, 2017. április 6. <https://www.fletcherforum.org/home/2017/4/6/does-the-trump-administration-have-a-strategy-for-asia-thoughts-ahead-of-the-trump-xi-summit>.
- 14 Fehér Zoltán: „A világrend átalakulása, az Amerikai Egyesült Államok nagystratégiája és Kína kihívása a 21. században” in *Változó világrend. A bizonytalanság kora a nemzetközi politikában*, szerk. Ágh Attila és Káncz Csaba (Budapest: Noran Libro Kiadó, 2020), 89–124. o.
- 15 Jakes, Lara: „To »Re-engage the World,« Biden Looks to Win over U.S. Diplomats First” *The New York Times*, 2021. február 4., <https://www.nytimes.com/2021/02/04/us/politics/biden-state-department.html>.
- 16 Mártonffy Balázs és Nystrom, Dwight: „»Kimért multilateralizmus«: Előrejelzés a Bideni külpolitikáról”, *Külügyi Szemle*, 2021. január 3., https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2021.1.03.
- 17 Jakes: „To »Re-engage the World«”.
- 18 Toosi, Nahal: „Blinken, Biden Outline Global Strategy with China as Key Focus”, *Politico*, 2021. március 3., <https://www.politico.com/news/2021/03/03/blinken-biden-global-strategy-china-473182>.
- 19 Stepper Péter: „Az arányos teherviselés és alkalmazkodás kérdései a madridi NATO-csúcs előtt”, *KKI-elemzések*, no. 35., (2022), <https://kki.hu/az-aranvos-teherviseles-es-alkalmazkodas-kerdesei-a-madridi-nato-csucs-elott/>; Marosfi Gábor és Stepper Péter: „A vilniusi NATO csúcstalálkozóóról: Történelmi pillanat vagy rutindiplomácia?”, *MKI-elemzés*, no. 45., (2023), <https://kki.hu/a-vilniusi-nato-csucstalalkozorol-tortenelmi-pillanat-vaav-rutin-diplomacia/>.

- 20 Fehér Zoltán: „Realpolitik and Cooperation in the Age of COVID-19: How Can the World Escape Captivity?“, *Global Security Review*, 2020. május 26., <https://globalsecurityreview.com/realpolitik-cooperation-covid-19/>.
- 21 Toosi: „Blinken, Biden“.
- 22 Biden, Joseph R., Jr.: *Interim National Security Strategic Guidance* (Washington, DC: The White House, 2021).
- 23 Biden, Joseph R., Jr.: *National Security Strategy* (Washington, DC: The White House, 2022).
- 24 *Department of Defense*, „2022 National Defense Strategy of the United States of America, Including the 2022 Nuclear Posture Review and the 2022 Missile Defense Review“, 2022. október 27. <https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.PDF>.
- 25 Biden: *National Security Strategy*, 8–10. o.
- 26 Uo., 11. o.; Kroenig, Matthew: „What Grade Does Biden’s National Security Strategy Get?“, *Atlantic Council*, 2022. október 14. <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/scorecard/scowcroft-strategy-scorecard-what-grade-does-bidens-national-security-strategy-get/>.
- 27 Rebecca Lissner (az amerikai Nemzetbiztonsági Tanács stratégiai tervezésért felelős megbízott főigazgatója), a szerző interjúja, 2023. július 13.
- 28 Biden: *National Security Strategy*, 3. o.
- 29 A stratégiai kommunikációról bővebben lásd Németh József Lajos: *Stratégiai kommunikáció* (Budapest: magánkiadás, 2021).
- 30 Blinken, Antony J.: „The Administration’s Approach to the People’s Republic of China“, *U.S. Department of State*, 2022. május 26. <https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/>; Blinken, Anthony J.: „Opening Remarks Before the Senate Committee on Appropriations on the President’s FY24 Budget Request“, *U.S. Embassy & Consulates in China*, 2023. május 18. <https://china.usembassy-china.org.cn/secretary-antony-i-blinken-opening-remarks-before-the-senate-committee-on-appropriations/>.
- 31 Blinken: „The Administration’s Approach“; Blinken: „Opening Remarks“; Holland, McKenzie: „U.S.–China Relations Will Affect Businesses in 2024“, *TechTarget*, 2023. december 9., <https://www.techtarget.com/searchcio/news/366564072/US-China-relations-will-affect-businesses-in-2024>; Fehér Zoltán: „U.S.–China Rivalry and the Political Risks of Renewed Strategic Competition“ in *The Routledge Handbook of Political Risk*, szerk. Campisi, Julian, Leitner, Johannes, Meissner, Hannes és Sottiolotta, Cecilia Emma (Routledge, 2024, előkészületben).
- 32 Roberts, Dexter: „193rd Edition of Trade War“, *Substack Newsletter. Trade War* (blog), 2023. december 5. https://dexter.substack.com/p/trade-war-4f8?utm_campaign=post; Graham, Niels és Rashid, Mondrita: „Is »Friendshoring« Really Working?“, *New Atlanticist* (blog), *Atlantic Council*, 2023. július 25., <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/is-friendshoring-really-working/> (a letöltés ideje: 2023. december 5.); *Bloomberg.com*, „China Foreign Investment Gauge Turns Negative for First Time“, 2023. november 3. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-11-03/china-foreign-investment-gauge-turns-negative-for-first-time>.
- 33 Rada Péter és Stepper Péter: „A liberális rend szürRealizmusa: Amerikai belpolitikai trendek, választások és külpolitikai várakozások“, *KKI-elemzés*, no. 3, (2023), <https://kki.hu/a-liberalis-rend-szurrealizmusa-amerikai-belpolitikai-trendek-valasztasok-es-kulpolitikai-varakozasok/>.